

Краћи прилози

НЕКОЛИКО ДОСАД НЕПОЗНАТИХ ПОДАТАКА О ЦРНОГОРСКОМ СПАХИЈИ ДРАГУ НИКОЛИЧИЋУ

Спахија у Црној Гори је свакако турска институција која је у оквиру султанових повластица Црној Гори била једно од обиљежја специјалне црногорске аутономије у оквиру турског царства, пошто су спахије били увијек Црногорци. Њихов однос према турским властима заснивао се углавном на обавези исплате одређених контрибуција Црне Горе султану. О црногорским спахијама врло мало се зна, али проучавања у Цариградском архиву можда ће нам пружити и о њима неке податке који ће допринијети расвјетљавању њихове улоге.

Архив млетачких ванредних провидура — тј. политички архив — у Котору од прије 1684 године није сачуван, а у досад обрађеним судско-нотарским списима Которског архива, који иду од 1326 године, нијесмо наишли на неки податак о црногорским спахијама.

У првим сачуваним актима поменутог политичког архива наилазимо на Драга Николичића као „спахију читаве Црне Горе из Љуботиња“. То је посљедњи црногорски спахија. Он се још у почетку Морејског рата ставља на располагање Млетачкој Републици за борбу против Турака. Ванредни провидур Антонио Зецо за њега — кога и он назива „спахија читаве Црне Горе“ — каже да је био међу првима који су одмах по његовом доласку у Котор изразили оданост Републици, истичући готовост да себе, породицу и сљедбенике стави у њену службу¹⁾.

Већ августа мјесеца 1684 године спахија Драго је на челу једног хајдучког одреда продро у турску територију у сврху оружаног нападања Турака. Послије овога похода он писмом²⁾ извијештава ванредног провидура о истом и жали му се да су њему и његовим људима Паштровићи одузели стоку коју су они заплијенили Турцима, те га моли да интервенише код Паштровића за повраћај преотетог плијена, како би се избјегле неугодности, које би иначе лако могле услиједити.

¹⁾ Државни архив у Котору (ДАК) П.У. 37/III.

²⁾ ДАК — П.У. 438/I.

У одбијању напада Сулејман-паше Бушатлије на Паштровиће крајем фебруара 1685 учествује и Драго Николичић, те је помогао у натјеривању Сулејман-паше — како провидур Зено каже — на биједно повлачење. Том приликом — првог марта — он је изразио у Будви Зену, који се тамо налазио послје слома Сулејман-пашине војске, да жели да живи и умре као вјеран поданик „преведре Републике“, па је одлучио да скупа са својима напусти свој дом и своја добра у Црној Гори и да одмах пређе у Паштровиће, гдје има присталица и сродника са којима ће водити знатне борбе против Турака. Као награду, пак, и то иза пошто буде пружио још доказа о испуњавању обавеза, тражи да му се мјесечно исплаћује 40 дуката за издржавање своје породице и своје. На ово провидур Зено, сматрајући „врло похвалном и корисном његову племениту одлуку у овим приликама“, а не могући услијед краткоће времена да постигне сагласност генералног провидура у Далмацији, увјерава Николичића да ће Сенат прихватити његову понуду и захтјеве у погледу мјесечне плате од 40 дуката, коју су, каже Зено, уосталом, у прошлости уживали и његови преци и то његов стриц Вуко Јововић „гувернер Црне Горе“, који је борећи се против Турака изгубио живот у прошлом, Кандиском, рату, и његов отац Николица који је такође погинуо у поменутом рату. Провидур доноси тако брзу одлуку, јер је увјерен да ће спахија Драго „достојно слиједећи трагове својих претходника, све више увећавати своје заслуге према Републици“.³⁾

Николичићевог стрица провидур назива гувернером Црне Горе, преведећи тако појам „спахија“. Дакле, пошто је и Николичићев стриц био спахија Црне Горе, закључујемо да је тај положај био наследан у једној породици. Истина, положај спахије је у почетку, вјероватно, био и изборан, али не вјерујемо да је икада био декретиран од турских власти, пошто би у том случају на положај спахије долазили људи одани Турцима, а не људи који су према њима и оружјем изражавали своје непријатељство. Према томе, Црногорци су султану намењали своје спахије, а то свакако доказује да је аутономија Црне Горе у турском царству и формално била ширих размјера.

Наредни акт у вези са Драгом Николичићем у списима ванредног которског провидура односи се на покушај убиства његовог слуге. Наиме, 7 марта 1686 године, на изјаву хирурга Албертинија да је лијечио једног младића од 16 година из породице спахије Драга који је задобио двије лакше повреде бодежем, будвански начелник наређује да се рањени младић

³⁾ ДАК — П.У. 37/III.

саслуша. На саслушању је тај младић изјавио да се зове Стојан Вучев, да је Црногорац и слуга спахије Драга Николичића. Запитан ко и како га је напао и ранио, одговорио је да га је ранио један војник коме не зна име у намјери да му одузме брашно што га је из млина носио у правцу Будве. На крају је саслушавани изјавио да је нападач побјегао кад је видио да се приближују неки људи.⁴⁾ Кад се 10 марта спахија Драго налазио у Котору, ванредни провидур је наредио да се саслуша у вези са овим случајем. Запитан како је дошло до повреде његовог слуге, одговорио је да је његовог слугу напао један војник у намјери да га опљачка. Затим каже да је он сам видио нападача како бјежи у правцу будванских градских врата, гдје се управо он налазио и гдје га је један његов земљак упозорио да је човјек који бјежи мало раније ранио његовог слугу. На то је спахија Драго одмах упозорио стражара да ухапси нападача, што је овај учинио, али је ускоро ухапшеном војнику успјело побјећи и сакрити се у цркви. На крају саслушања спахија Драго је изразио захтјев да војник-нападач буде кажњен.⁵⁾

Одмах послите овог саслушања ванредни провидур пише команданту будванског сектора, Перинију и будванском начелнику; у једном и другом писму провидур препоручује највећу опрезност око хапшења одбјеглог злочинца и додаје да му је много стало до тога да „утјешу душу“ спахије Драга, те је стога и сазнање о бјекству злочинца њему, провидуру, било „веома горко“. Даље каже да је сазнао да се одбјегли војник крије у цркви, али претпоставља да повремено из ње излази, те да се приликом његовог изласка из цркве приступи хапшењу.⁶⁾ У самој цркви наине, ни највећи злочинац није могао бити ухапшен, пошто му је она гарантовала пуни имунитет док се у њој налази. У актима Которског архива више пута смо наишли на сакривање злочинаца по црквама. 14 марта будвански начелник извијештава ванредног провидура да је злочинац ухапшен и да је процес према његовој, провидуровој жељи већ у току.⁷⁾

Априла 1688 године под руководством спахије Драга Николичића гувернер Грбља (један од грбљских кнезова — С. М.) и црногорски кнезови Драшко Попов(ић) из Озринића, Стјепан Бјелица и Станоје Бјелица, којима су се придружили стотину Паштровића, одлазе у напад на Турке у Каручима и том приликом им успије да попале њихове куће и посјеку че-

⁴⁾ ДАК — П.У. 284/III.

⁵⁾ ДАК — П.У. 285/III.

⁶⁾ ДАК — П.У. 286/III.

⁷⁾ ДАК — П.У. 287/III.

тири „најугледнија Турчина“, и то све уз губитак од једног човјека; сем тога заплијене нешто крупне и ситне стоке, око које је касније настао спор између Црногораца и Гаштровића.⁸⁾ У извјештају капетана Марка Бошковића ванредном провидуру од 20 априла стоји да су у нападу на Турке у Каручима учествовали и Цуце.”)

Из ових неколико података може се закључити да је спахија Драго Николичић био веома значајна личност у црногорско-млетачким борбама против Турака у почетку Морејског рата.

Сл. Мијушковић

ЈЕДНА ДОЗВОЛА ХАЈДУЧКИМ ХАРАМБАШАМА ДА МОГУ УПАДАТИ У ТУРСКУ ЗЕМЉУ

У Државном архиву у Котору, међу политичким списима из г. 1687, налази се и слиједећа дозвола, издана од млетачких власти хајдучким харамбашама, који су живјели у Перасту и околици и бранили ове крајеве од Турака, да могу упадати у турску земљу. Дозвола у преводу гласи:

„Дајемо дозволу Митру Колумбарићу и осталим харамбашама, т. ј. Алексију, Дамјану Паликућићу, Ивану Попову, Миху Вукову, Комнену Томову, Саву Стјепанову, Божу Лучину, Ивану Мандићу, Сладоју Тошу (?) Мустуру, Митру Бајову, Милутину Драганићу, Вучини Дрљанчићу, Стјепану Вукову, Јову Ђуричићу, да могу кренути заједно против Турака, а да се не дијеле један од другог, него да стоје здружени, нити да наносе штете, ни немире особама, ни имањима хришћана тако на мору као и на копну остајући обавезан сваки од гореречених харамбаша да буде јемац сваки за своју чељад, да неће нападати тако на хришћане као ни у дубровачку државу и ова ће им (дозвола) служити за 15 дана.“

Међутим се хајдуци ове наредбе нијесу држали, која се сматрала као формалност само да би се млетачке власти тиме покриле пред сусједним хришћанима или дубровачким властима, чије су земље често од хајдучких упада страдале. Хајдуци би, чим би ступили на турску земљу, пљачкали хришћанске домове и цркве и људе при томе убијали и то често у споразуму са самим Турцима. Тако су, између осталог, половином

⁸⁾ ДАК — П.У. 540/V.

⁹⁾ ДАК — П.У. 694/V.